

ЛІТЕРАТУРА

1. Akhmadeeva, L., Hindy, M. & Sparrey, C.J. Overcoming Obstacles to Implementing an Outcomes-Based Education Model : Traditional versus Transformational OBE. URL: <https://bit.ly/37HfJvM>
2. Asim, M., Saleem, H. & Imran, M. (2021). The shift to outcomes-based education in Pakistan: Challenges and opportunities. *Journal of Educational Reform in Developing Countries*, 2021. No. 15 (3), pp. 78–92.
3. Biggs, J. & Tang, C. (2007). Using Constructive Alignment in Outcomes-Based Teaching and Learning Teaching for Quality Learning at University, 2007. 3rd ed., pp. 50–63.
4. Ernst & Young. How digitalization impacts financial services companies and their audits. EY Insights. Available at: https://www.ey.com/en_gr/insights/assurance/how-digital-transformation-impacts-financial-services-companies-and-their-audits
5. Guigue, Lemuel. Outcomes-Based Education: Practices in Teaching-Learning English and Training Needs of Higher Education Institutions. ACADEME University of Bohol, Graduate School and Professional Studies, 2020. No. 16. pp. 1–33.
6. Katawazai, R. (2021). Implementing outcome-based education and student-centered learning in Afghan public universities: the current practices and challenges. *Heliyon*, No. 7(5).
7. Khan, Khadernawaz & Bontha, Umamaheswara Rao (2017). Outcomes-Based Assessment in an English Language Program. Revisiting EFL Assessment, 2017, pp. 85–104.
8. Rao, N.J. (2020). Outcome-based Education: An Outline. *Higher Education for the Future*. No. 7(1), pp. 5–21.
9. Rajae, N., Junaidi, E., Salleh, S.F. & Munot, M.A. (2013). Issues and Challenges in Implementing Outcomes-Based Education in Engineering Education Malaysia Sarawak, Universiti. *International Journal for Innovation Education and Research*. Vol. 1–04.
10. Ruxton, G.D. (2006). The unequal variance t-test is an underused alternative to Student's t-test and the Mann-Whitney U test. *Behavioral Ecology*, No. 17(4), pp. 688–690.
11. Spady, W.D. (1994). Outcomes Based Education: Critical Issues and Answers. Arlington, VA: American Association of School Administration, 212 p.
12. Yagong, Mariz & Linx, Dale. (2025). Embracing Outcomes-Based Education for Quality Instruction Assurance, No. 4. pp. 202–215.

Стаття надійшла до редакції 07.04.2025

УДК 930.2:[37.016:81'243]:37.014

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.332815>

Ольга Снітовська, кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри латинської та іноземних мов
Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3086-9503>

ПРОБЛЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ У ЗВО ЗАРУБІЖЖЯ В ІСТОРІОГРАФІЇ УКРАЇНСЬКОЇ КОМПАРАТИВІСТИКИ

У статті здійснено історіографічний аналіз студій українських науковців про розвиток науково-дослідницької праці у ЗВО зарубіжжя, визначено здобутки, вузькі місця і перспективи подальшого дослідження цієї проблеми. Динаміку досліджуваного історіографічного процесу позначали три основні етапи: 1) пострадянський (1991–2000/2001); 2) проєвропейський (2002–2009/2010); 3) “глобалістський” (з 2011/2012 рр.). За змістово-тематичною спрямованістю виокремлено групи праць з порушеної проблеми, що стосуються: дослідницької підготовки викладачів та здобувачів вищої освіти за докторськими програмами; організації науково-дослідницької роботи бакалаврів і магістрантів різних галузей знань; формування дослідницьких умінь майбутніх фахівців у національних ЗВО окремих країн тощо.

Ключові слова: історіографія; науковий дискурс; педагогічна компаративістика; науково-дослідницька робота; вища освіта; зарубіжжя.

Літ. 12.

Olha Snitovska, Ph.D. (Philology), Associate Professor,
Associate Professor of the Latin and Foreign Languages Department,
Lviv Danylo Halytskyi National Medical University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3086-9503>

PROBLEM OF ORGANIZING RESEARCH WORK IN FOREIGN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN THE HISTORIOGRAPHY OF UKRAINIAN COMPARATIVE STUDIES

The article provides a historiographical analysis of studies by Ukrainian scientists on the development of research work in foreign higher education institutions, identifies achievements, bottlenecks, and prospects for further research on this problem. The dynamics of the studied historiographical process were marked by three main stages: 1) post-Soviet (1991–2000/2001); 2) pro-European (2002–2009/2010); 3) “globalist” (from 2011/2012). In terms of content and thematic focus, groups of works on the raised issue have been identified that relate to: research training of teachers and higher education students in doctoral programs; organization of research work of bachelors and master's students in various fields of knowledge; formation of research skills of future specialists in national higher education institutions of individual countries, etc. Such foreign experience

is also studied as a component of professional training of future specialists in national higher education systems and is synthesized in studies about the organization of research work in higher education institutions of Ukraine.

The historiographical analysis revealed a consonance between the significance of organizing various forms and directions of research work development in foreign higher education institutions and the level of actualization and research of this problem in Ukrainian pedagogical comparative studies. The foreign experience of doctoral training has been most thoroughly and specifically studied, which initially, in the 2000s – early 2010s, was studied from the perspective of interiorization into the educational and scientific space of Ukraine, after which the emphasis shifted to studying its country-specific dimension. Compared with the objectively determined focus of researchers' attention on the organization of research work of bachelor's and master's degree students, the study of this problem regarding teachers of higher education institutions has been marginalized in their scientific interests.

Keywords: historiography; scientific discourse; pedagogical comparative studies; research work; higher education; foreign countries.

Постановка проблеми. Історіографічний аналіз виявив відповідність між значущістю, пріоритетністю науково-дослідницької праці в національних системах вищої освіти зарубіжних країн і нагромадженням значного масиву праць із цієї проблеми в українській педагогічній компаративістиці. Поряд зі сотнями наукових статей і матеріалів конференцій, про це свідчать понад два десятки зафіксованих дисертацій, монографій, навчальних посібників. Цей масив студій потребує всебічного осмислення для визначення здобутків і прогалин дослідження означеної проблеми та використання відповідного зарубіжного досвіду в організації освітнього процесу в ЗВО України.

Аналіз останніх досліджень. Позаяк представлена стаття передбачає безпосередній аналітичний розгляд наукових праць про організацію науково-дослідницької роботи у ЗВО зарубіжжя, відзначмо, що певні фрагментарні спроби їх систематизації та аналізу здійснювали автори монографічних і дисертаційних досліджень (В. Меньйло, Н. Погребняк, О. Поживілова, І. Попович, Ж. Таланова, Г. Чорнойван). Утім науковий доробок із порушеної проблеми ще не став предметом спеціального комплексного осмислення.

Мета статті – здійснити історіографічний аналіз студій українських науковців про розвиток науково-дослідницької праці у ЗВО зарубіжжя задля визначення здобутків, вузьких місць і перспектив подальшого дослідження цієї проблеми.

Виклад основного матеріалу. Для реалізації означеної мети важливо враховувати динаміку досліджуваного історіографічного процесу, які позначали три основні етапи: 1) пострадянський (1991–2000/2001); 2) проєвропейський (2002–2009/2010); 3) “глобалістський” (з 2011/2012 рр.).

За змістово-тематичною спрямованістю виокремлюємо групи праць з порушеної проблеми, що стосуються: дослідницької підготовки викладачів і здобувачів вищої освіти за докторськими програмами; організації науково-дослідницької роботи бакалаврів і магістрантів різних галузей знань; формування дослідницьких умінь майбутніх фахівців у національних ЗВО окремих країн тощо. Такий

зарубіжний досвід також вивчається як складник професійної підготовки майбутніх фахівців у національних системах вищої освіти та синтезується в студіях про організацію науково-дослідницької праці у ЗВО України.

Цей останній аспект у різних ракурсах розкривається в масиві різних за тематикою праць про організацію і розвиток науково-дослідницької діяльності в системі вищої освіти України. До прикладу, у навчальному посібнику С. Клепка “Наукова робота і управління знаннями” (2005) крізь призму зарубіжної методології і досвіду розкривається її поняттєво-категорійний апарат і операційний інструментарій та комплекс питань щодо управління знаннями (інтелектуальний капітал і його вимірювання, менеджмент науки в галузі вищої освіти); організація наукової роботи у ЗВО і системі безперервної освіти (концепції знаннєвого суспільства, механізм присвоєння наукових ступенів і вчених звань); трансформації тоталітарної моделі науки; сутності завдань організації наукової роботи у ЗВО тощо [4]. Такі праці відповідають курсу України на євроінтеграцію та окреслюють перспективи його реалізації у контексті організації наукової роботи у вищій школі.

Як ще один показовий приклад усебічного осмислення зарубіжного досвіду відзначмо колективну монографію “Теоретичні та методичні засади магістерської підготовки викладача вищої школи” (2014), яка за форматом подачі тематично близького, але не цілісно структурованого матеріалу більше відповідає формату наукового збірника. Уміщені у виданні 20 матеріалів відображають характерну для другого історіографічного періоду 2010-х рр. тенденцію щодо поєднання пострадянського (головно російського) та західного наративів. Зокрема, викликають інтерес узагальнені Д. Козловим теорія і практика зарубіжної вищої щодо формування компетентності викладача вищої школи, організації дослідницько-експериментальної роботи з формування компетентності майбутнього викладача ЗВО у процесі магістерської підготовки та О. Козлової і Т. Гребеник про стратегічні орієнтири цієї підготовки тощо [12]. Представлені авторами рефлексії означеної проблематики відображають тенденцію

щодо домінування у вітчизняній педагогічній науці західної рецепції розуміння сутності та візії організації і розвитку науково-дослідницької діяльності в системі вищої освіти.

Цей тренд підкреслює і проаналізований М. Сбруєвим досвід США. Спираючись на нього, науковець доводить, що за умов цифрового світу пріоритети формування професійних компетентностей випускників магістерських програм змістилися на оволодіння проєктними та науково-дослідницькими навичками і технологіями. У такому розрізі розкривається матриця компетенцій адміністраторів наукових досліджень у дослідних університетах США та зміст, методика їх підготовки, показуються технології формування, збереження і захисту інтелектуальної власності [10].

Такий наратив доповнює і розширює дослідження А. Сбруєвої про стратегії дослідно-орієнтованого навчання в університетах розвинених країн. Визначивши їх як процес і результат підготовки фахівця, що здійснюється на засадах багаторівневого взаємозв'язку навчальної та наукової діяльності ЗВО, учена на прикладі університетів Австралії, Великої Британії, Канади, США схарактеризувала класифікації та рівні цих стратегій (наднаціональний, національний, університетський, кафедральний, індивідуальний), їхні різновиди (організаційна, методична, наукова, науково-просвітницька, педагогічна) тощо [9].

Проаналізовані та інші студії у загальних рисах окреслюють значущість і структурованість організації науково-дослідницької роботи в зарубіжних системах вищої освіти як моделей і орієнтирів євроінтеграційних прагнень України. А означені вище групи праць відображають окремі аспекти і компоненти цієї проблеми.

Євроінтеграційні процеси актуалізували наукове осмислення проблеми докторської підготовки як компонента реформування національної системи вищої освіти України. Синтезований проблемно-хронологічний аналіз масиву студій дає змогу відстежити два основні змістовно-тематичні вектори її дослідження: за другого історіографічного періоду 2000 – початку 2010-х рр. домінував ракурс вивчення в контексті “світ / Європа – Україна”; за третього періоду – посилювалися акценти на осмисленні її організаційних моделей в окремих країнах.

У процесі вивчення розвитку теорії і практики докторської підготовки в зарубіжжі як суголосні цьому поняттю українські компаративісти використовують дефініції “підготовка фахівців найвищого освітнього рівня”, “вища педагогічна освіта”, а також її зарубіжний аналог “докторська освіта” та ін. За версіями МСКО 1997 та 2011 рр., до неї зараховують освіту на найвищому 6-му рівні, за Болонською декларацією 2003 р. – на 3-му найвищому циклі вищої школи. Серед головних ознак освітніх

програм найвищого рівня є надання можливості підвищення освітньої кваліфікації, а основним кваліфікаційним критерієм – захист дисертації за результатами проведених оригінальних досліджень.

Перший історіографічний вектор відображає низка репрезентативних статей (Н. Белан; А. Землянкін, І. Підричєва; С. Квіт, С. Оксамитна, С. Федченко; Г. Капосльоз, О. Рибчук, А. Савченко; В. Луговий, Ж. Таланова; Т. Регейло; П. Щипанський та ін.). Вони засвідчують посилення уваги науковців до вивчення зарубіжної докторської підготовки в розрізі глобалізаційних викликів, моніторингу її якості і підвищення культури управління, упровадження спільних докторських програм у ЄПВО тощо. З їх аналізу випливає сентенція, згідно з якою зарубіжний досвід докторської є одним із вагомих чинників і орієнтирів реформування та вдосконалення процесу підготовки наукових кадрів в аспірантурі і докторантурі України, однак для підвищення якості дисертаційних досліджень необхідна зміна методології їх організації та оцінювання.

Цікавим є зіставлення цього наративу з поглядами зарубіжних науковців, зокрема, оприлюднених на міжнародній конференції “Докторські програми в Європі та Україні. Упровадження принципів третього циклу вищої освіти Європейського простору в Україні”, що відбулася в 2007 р. на базі Національного університету “Києво-Могилянська академія”. Уміщені в збірнику матеріали виступів учених з Великої Британії, Іспанії, Норвегії, Польщі, Франції розкривають різні аспекти досвіду університетів своїх країн з організації докторських програм. Основна трансформація пов'язувалася зі зміною їх статусу з “навчальних” на “дослідницькі” (наукові). Вона покликана сприяти поліпшенню якості добору дослідників та посиленню спроможності дослідницьких груп і розвитку академічної мобільності [2, 6–65].

Загальні контури вітчизняної рецепції досліджуваної проблеми другого історіографічного періоду відображає докторська дисертація Ж. Таланової “Підготовка фахівців найвищого освітнього рівня в умовах глобалізації: аналіз світового досвіду” (2011). Учена визначила терміносистему і чинники її розвитку та ключові вектори західного дискурсу про формування фахівців найвищого рівня. Інноваційним для вітчизняної компаративістики стало охоплення авторкою широкого регіонального ландшафту: Північна Америка (Канада, США), Західна (Велика Британія, Швейцарія), Північна (Фінляндія Швеція), Центральна (Словаччина, Угорщина), Східна (Білорусь, Вірменія, Росія) Європа; Середня (Казахстан, Киргизстан, Таджикистан) і Східна (Південна Корея, Японія) Азія; Тихоокеанський регіон (Австралія, Нова Зеландія) [11].

Схожа за тематикою дисертація О. Поживілової (2011) про розвиток систем підготовки наукових

кадрів вищої кваліфікації у європейському регіоні та Україні, хоча й захищена за спеціальністю 13.00.01, але за методологією і змістом близька до галузі державного управління. Проаналізувавши європейські й вітчизняні документи та процеси розвитку національних систем вищої освіти країн ЄС і України, авторка сфокусувала увагу на особливостях формування їхнього освітньо-наукового комплексу як осердя системи підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації. У такому ключі показано досвід функціонування його основних компонентів – ЗВО та наукових громадських і державних структур [7].

За третього історіографічного періоду, зокрема із середини 2010-х рр., посилюються дві тенденції щодо вивчення досвіду докторської підготовки в окремих країнах (1) та щодо його комплексного дослідження (2).

Перша тенденція знайшла відображення у низці змістовних розвідок, які розкривають особливості й окремі аспекти підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації. Як показовий приклад відзначмо статтю Н. Варги і О. Повідайчик, які, вивчаючи дослідницьку підготовку викладача вищої школи за докторськими програмами у США, розкрили профіль педагога як основи їхньої реалізації, показали процес формування дослідницької компетентності, що здійснюється через поєднання змісту навчальних занять і дослідницької роботи на принципах інтегративності та міждисциплінарності. Проаналізувавши складну процедуру цієї підготовки (поетапно захищаються пропозиція дослідження, (Proposal), його проспект (вступ, перші розділи), відтак уся дисертація (Dissertation committee)), науковці відзначили пріоритети формування в докторантів творчості і креативності, позаяк комплексні дослідницькі проблеми не мають однозначних розв'язків [1].

Одним із головних здобутків вітчизняної історіографії з обговорюваної проблеми вважаємо вже згадану монографію “Дослідницькі університети: світовий досвід та перспективи розвитку в Україні” (2014). Її автори, працівники Інституту вищої освіти Київського національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана, зреалізували концепцію осмислення дослідницьких університетів як осередків фундаментальних і прикладних досліджень на між- і трансдисциплінарному рівнях. Акумулюючи й примножуючи інтелектуальний капітал, вони системно інтегрують освіту і науку у виробництво, забезпечуючи міжнародні конкурентні переваги регіонів і держав [3].

З таких методологічних позицій у монографії розкриваються світовий досвід становлення і тенденції розвитку дослідницьких університетів світового класу, детермінанти їх міжнародної конкурентоспроможності та методологія, інструментарій її

оцінювання. На прикладі Німеччини, Франції, США, Китаю, інших країн проаналізовано спільне й особливе національних стратегій і моделей забезпечення глобальної конкурентоспроможності вищої, Виразнішу дидактичну спрямованість має показ організаційних засад, змісту, методичного компоненту (ІКТ, використання ігор і симуляцій тощо) аудиторної роботи означених закладів та особливості їх маркетингової діяльності, управління інтелектуальною власністю тощо [3].

Ще одним значущим явищем в історіографії проблеми, що розглядається, стала докторська дисертація В. Меньяло (2020) про теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх докторів філософії до дослідницько-інноваційної діяльності. За результатами комплексного аналізу науковця визначила основні напрями і тенденції її розвитку: збільшення кількості здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти; створення докторських шкіл; розробка структурованих програм; вироблення в майбутніх науковців навичок для розширення сфери професійної діяльності; підвищення їхньої академічної мобільності; упровадження проєктного підходу в процес докторської підготовки, його інформатизація. Цікавим і перспективним для України вважаємо показ авторкою її інноваційних форм, пов'язаних із навчанням на робочому місці, кооперативною освітою, соціальним підприємництвом тощо [5]. Значення цієї праці вбачаємо в концептуалізації ідей, згідно з якою науково-методична система докторської підготовки складається з освітнього та професійного компонентів, які відображають теоретичні і практичні аспекти готовності до дослідницької та квазидослідницької діяльності як засобів набуття особистого досвіду для ефективного виконання наукових проєктів і завдань.

У змістово-тематичному вимірі зі студіями про формування наукових працівників вищої кваліфікації перетинається проблема підготовки науково-педагогічних кадрів і професійного розвитку викладачів вищої школи в зарубіжжі. Аспектно вона розглядається у численних дослідженнях про професійну підготовку майбутніх педагогів та фахівців інших галузей у ЗВО різних країн, а як основний предмет дослідження представлена у відносно невеликій групі праць. Таку (певною мірою закономірну) ситуацію пояснюємо зосередженням уваги дослідників на вивченні зарубіжного досвіду професійної підготовки здобувачів вищої освіти.

Зважаючи на пріоритети і значення науково-дослідницької роботи в системі підготовки здобувачів вищої освіти в зарубіжних країнах, ця проблема стала основним предметом дослідження у зовсім незначній групі праць української компаративістики, хоча аспектно і фрагментарно вона розглядається у широкому масиві студій. Низка дисер-

тацій і статей засвідчує, наскільки цікавими, актуальними і практично значущими можуть бути результати її спеціального комплексного вивчення.

Таким є дослідження Н. Погребняк (2011) про організацію науково-дослідницької праці здобувачів у системі вищої педагогічної освіти Великої Британії. Для вітчизняної педагогіки становлять інтерес її визначення як цілісного функційного аспекту професійно-педагогічної підготовки, що характеризується фундаментальною, науково-дослідницькою компетентністю та спрямованістю на творчу діяльність, яка включає мобільність використання набутого досвіду для розв'язання загальноосвітніх інноваційних проблем. Уведене авторкою до її предметного поля поняття "студент-дослідник" характеризує здобувача ЗВО як такого, що системно здійснює науково-дослідницьку працю у певному науковому напрямі, базує навчальну діяльність на її елементах, підвищує професійну кваліфікацію шляхом виконання наукових проєктів. З таких позицій були визначені етапи розвитку науково-педагогічних центрів у системі вищої педагогічної освіти країни та форми організації і технології науково-дослідницької підготовки майбутніх фахівців, схарактеризовано її зміст, структуру, функції. Корисним є також зіставлення спільного й особливого в організації науково-дослідницької роботи у ЗВО Британії та країнах Західної Європи і США [6].

Цікавою для порівняння з означеною працею є подібна за постановкою проблеми дисертація І. Попович (2018) про формування дослідницьких умінь майбутніх учителів в університетах Великої Британії. У процесі її підготовки вчена зреалізувала інші підходи дослідження: специфіка дослідницької парадигми педагогічної освіти Британії розкривається в контексті розвитку європейської освіти; на основі аналізу досліджень британських учених обґрунтовується структурна модель учителя-дослідника (містить етичний, особистісний, компетентнісний; дослідницький, мотиваційний та ін. компоненти); акцентовано на особливостях організації освітнього процесу у ЗВО з формування дослідницьких умінь майбутніх учителів (спрямованість освітніх модулів на забезпечення науковими знаннями і формування дослідницьких умінь; побудова навчальних курсів за дослідницькою траєкторією; стратегії поетапного формування дослідницьких умінь; створення можливостей для саморозвитку; урізноманітнення науково-методичної підтримки тощо). У такий спосіб формувалося спеціальне сприятливе середовище для представлення результатів наукових розробок науковій і професійній спільноті [8].

Висновки. Здійснений історіографічний аналіз виявив суголосність між значущістю організації різних форм і напрямів розвитку науково-дослід-

ницької роботи у ЗВО зарубіжжя та рівнем актуалізації і дослідження цієї проблеми в українській педагогічній компаративістиці. Найбільш ґрунтовно і предметно досліджено зарубіжний досвід докторської підготовки, який спершу у 2000-х – на початку 2010-х рр. вивчався у ракурсі інтеріоризації в освітньо-науковий простір України, а тому акценти змістилися на вивчення його країнознавчого виміру. Порівняно з об'єктивно зумовленою зосередженістю уваги дослідників на організації науково-дослідницької роботи здобувачів освіти бакалаврського та магістерського рівнів, вивчення цієї проблеми щодо викладачів ЗВО опинилося на маргінесі їхніх наукових інтересів. Важливою позитивною рисою означених тематичних груп студій стало дистанціювання від російських наративів та її осмислення на основі західних документальних і наукових джерел. Предметом подальших історіографічних студій має стати доробок українських науковців про підготовку обдарованої студентської молоді, яка зазвичай розглядається як складник науково-дослідницької праці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Варга Н.І., Повідайчик О.С. Дослідницька підготовка викладача вищої школи за докторськими програмами у США. *Virtus: Scientific Journal*. 2019. Issue. 35. Рр. 80–82.
2. Впровадження принципів третього циклу вищої освіти Європейського простору в Україні: матеріали міжн. конф. Київ: Укр. вид-во "Пulsари", 2007. 176 с.
3. Дослідницькі університети: світовий досвід та перспективи розвитку в Україні: *монографія* / за ред. А.Ф. Павленка, Л.Л. Антонюк. Київ: КНЕУ, 2014. 352 с.
4. Клепко С.Ф. Наукова робота і управління знаннями: навчальний посібник. Полтава: Полтав. ін-т післядип. пед. освіти, 2005. 201 с.
5. Меньяло В.І. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх докторів філософії до дослідницько-інноваційної діяльності: дис. ... док. пед. наук: 13.00.04. Запорізьк. нац. ун-т. Запоріжжя, 2020. 756 арк.
6. Погребняк Н.М. Науково-дослідна робота студентів у системі вищої педагогічної освіти Великобританії: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01: захищена 24.05.2011 / Тавр. нац. ун-т ім. В.І. Вернадського. Сімферополь, 2011. 242 арк.
7. Поживілова О.В. Розвиток систем підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації в європейському регіоні та Україні: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Ялта, 2011. 242 с.
8. Попович І.Є. Формування дослідницьких умінь майбутнього вчителя в університетах Великої Британії: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Ужгород, 2018. 187 арк.
9. Сбруєва А.А. Стратегії дослідно-орієнтованого навчання в університетах розвинених країн. *Теоретичні та методичні засади магістерської підготовки викладача вищої школи*: монографія / за ред. А.А. Сбруєвої, О.Г. Козлової. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2014. С. 334–362.
10. Сбруєв М.Г. Новітні тренди у формуванні професійних компетентностей випускників магістерських прог-

рам в умовах цифрового світу: досвід США. *Теоретичні та методичні засади магістерської підготовки викладача вищої школи*: монографія / за ред. А.А. Сбруєвої, О.Г. Козлової. Суми: Вид-во СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2014. С. 13–333.

11. Таланова Ж.В. Підготовка фахівців найвищого освітнього рівня в умовах глобалізації: аналіз світового досвіду: автореф. дис. ... док. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2011. 36 с.

12. Теоретичні та методичні засади магістерської підготовки викладача вищої школи: монографія / за ред. А.А. Сбруєвої, О.Г. Козлової. Суми: Вид-во СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2014. 440 с.

REFERENCES

1. Varha, N.I. & Povidaichyk, O.S. (2019). Doslidnytska pidhotovka vykladacha vyshchoi shkoly za doktorskymy prohramamy u SSHA [Research training of a higher school teacher in doctoral programs in the USA]. *Virtus: Scientific Journal*. Issue 35. pp. 80–82. [in Ukrainian].

2. Vprovadzhennia pryntsyviv tretoho tsykladu vyshchoi osvity Yevropeiskoho prostoru v Ukraini (2007). [Implementation of the principles of the third cycle of higher education of the European space in Ukraine]. *Proceedings of the International Conference*. Kyiv, 176 p. [in Ukrainian].

3. Doslidnytski universytety: svitovyi dosvid ta perspektyvy rozvytku v Ukraini (2014). [Research universities: world experience and development prospects in Ukraine]. *Monograph*. (Eds.). A.F. Pavlenka, L.L. Antoniuk. Kyiv, 352 p. [in Ukrainian].

4. Klepko, S.F. (2005). Naukova robota i upravlinnia znanniamy [Scientific work and knowledge management]. *Tutorial*. Poltava, 201 p. [in Ukrainian].

5. Meniailo, V.I. Teoretychni i metodychni zasady pidhotovky maibutnikh doktoriv filosofii do doslidnytsko-innovatsiinoi diialnosti (2020). [Theoretical and methodological principles of training future doctors of philosophy for research and innovation activities]. *Doctor's thesis*. Zaporizhzhia, 756 p. [in Ukrainian].

6. Pohrebniak, N.M. (2011). Naukovo-doslidna robota studentiv u systemi vyshchoi pedahohichnoi osvity Velykobrytanii [Research work of students in the system of higher

pedagogical education in the UK]. *Candidate's thesis*. Simferopol, 242 p. [in Ukrainian].

7. Pozhyvilova, O.V. (2011). Rozvytok system pidhotovky naukovykh i naukovo-pedahohichnykh kadriv vyshchoi kvalifikatsii v yevropeiskomu rehioni ta Ukraini [Development of systems for training scientific and scientific-pedagogical personnel of higher qualification in the European region and Ukraine]. *Candidate's thesis*. Yalta, 242 p. [in Ukrainian].

8. Popovych, I.Ye. (2018). Formuvannia doslidnytskykh umin maibutnoho vchytelia v universytetakh Velykoi Brytanii [Formation of research skills of future teachers in universities of Great Britain]. *Candidate's thesis*. Uzhhorod, 187 p. [in Ukrainian].

9. Sbruieva, A.A. (2014). Stratehii doslidno-orientovanoho navchannia v universytetakh rozvynenykh krain [Strategies of research-oriented education in universities of developed countries]. *Theoretical and methodological principles of master's training of a higher school teacher: monograph*. (Eds.). A.A. Sbruieva, O.H. Kozlova. Sumy, pp. 334–362. [in Ukrainian].

10. Sbruiev, M.H. (2014). Novitni trendy u formuvanni profesiynykh kompetentnosti vypusnykiv mahisterskykh prohram v umovakh tsyfrovoho svitu: dosvid SSHA [Latest trends in the formation of professional competencies of graduates of master's programs in the digital world: the experience of the USA]. *Theoretical and methodological principles of master's training of a higher school teacher: monograph*. (Eds.). A.A. Sbruieva, O.H. Kozlova. Sumy, pp. 313–333. [in Ukrainian].

11. Talanova, Zh.V. (2001). Pidhotovka fakhivtsiv naivysshchoho osvitnoho rivnia v umovakh hlobalizatsii: analiz svitovoho dosvidu [Training of specialists of the highest educational level in the conditions of globalization: analysis of world experience]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv, 36 p. [in Ukrainian].

12. Teoretychni ta metodychni zasady mahisterskoi pidhotovky vykladacha vyshchoi shkoly (2014). [Theoretical and methodological principles of master's training of a higher school teacher]. *Monograph* / (Eds.). A.A. Sbruievoi, O.H. Kozlovi. Sumy, 440 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 26.03.2025

“Уся наша гідність у тому, що ми здатні мислити. Намагатимемося мислити правильно: у цьому основа моралі”.

Блез Паскаль
французький філософ, письменник

“Це одна з найпрекрасніших компенсацій у житті, що жодна людина не може щиро намагатися допомогти іншому, не допомагаючи собі. Служи, і тобі служитимуть”.

Ральф Волдо Емерсон
американський поет, філософ

